

Dkt. Robert Vannoy , Historia ya Agano la Kale, Hotuba ya 30

© 2011, Dkt. Robert Vannoy na Ted Hildebrandt

Joseph's Coming to Misri kabla ya Hyksos

Ramani Mgawo

Kama nilivyosema jana ramani ina orodha ya miji, mito, na maeneo mengine, pamoja na, sehemu za ardhi zilizopewa kila kabila. Kwa hivyo nataka uchore ramani. Sitafuti kazi nzuri ya sanaa. Kwa hivyo huna haja ya kutumia saa nyingi kujaribu kutengeneza ubunifu wa kisanii uliofafanuliwa sana. Kusudi ni kujifahamisha na maeneo. Pata atlasia ya Biblia, itumie, na utafute maeneo haya. Nitaongeza tarehe ya mwisho ya hiyo hadi Jumanne, kwa kuwa hii tayari ni Jumatano. Kama nilivyosema sitakuuliza kuhusu hilo, lakini litatokea katikati ya muhula. Nitakuwa na swali la ramani kuhusu katikati ya muhula. Ninaweza kusema tu kwa mipaka ya kikabila ukilinganisha atlasia za Biblia utapata tofauti, haswa mahali ambapo mistari hiyo imechorwa. Sababu ya hilo ni kwamba, unapoenda kwenye kitabu cha Yoshua ambapo mipaka hiyo imeelezewa, inaielezea kwa kutaja maeneo mengi. Kabila hili linatoka hapa hadi hapa hadi hapa. Baadhi ya maeneo hayo ni magumu kutambua kuhusu maeneo, na wanajiografia tofauti wamechora mistari hiyo tofauti kidogo. Sio kitu chenye umuhimu mkubwa. Sababu ninayosema hivyo ni kwamba, naweza kuweka ramani kwenye skrini hapa, wakati mipaka ya kikabila ni tofauti kidogo na ile uliyoiona. Ukilinganisha atlasia, utapata tofauti hizo ndogo, lakini makabila bado, katika karibu atlasia yoyote unayoitazama, kimsingi ni sawa.

Yusufu Aliingia Misri Lini?

Tulikuwa tukijadili: Yusufu aliingia Misri lini? Tuliangalia tatizo la tarehe, ambalo linahusiana na tatizo la tarehe ya kutoka, na kwa mtazamo wa tarehe ya mapema, ingemaanisha kwamba Yusufu aliingia Misri kabla ya wakati wa Hyksos katika nyakati za asili za Wamisri. Ukichukua tarehe ya mwisho ya Kutoka, hiyo inaathiri tarehe ya Yusufu kwa njia ambayo ingeweka kuingia kwake Misri wakati wa Hyksos. Kwa hivyo mahali tulipokuwa mwishoni mwa saa ya mwisho ilikuwa kuangalia baadhi ya aina ya

hoja zinazotumika kuunga mkono mlango wakati wa Hyksos au mlango kabla ya wakati wa Hyksos . Nilikuwa nimepitia baadhi ya hoja hizo kuunga mkono wazo kwamba Yusufu alichukua madaraka wakati wa utawala wa Hyksos. Hapo ndipo tulipoishia.

Hoja za Kuja kwa Yusufu Misri Kabla ya Hyksos 1. Hisia za Serikali ya Misri Wakati wa Yusufu Kama Zisizofaa kwa Wachungaji

Kwa hivyo hebu tuangalie mambo machache ya kuzingatia kwa mtazamo tofauti ambayo yangukuwa: hoja zinazopendelea kuinuka kwa Yusufu madarakani kabla ya wakati wa Hyksos. Ikiwa aliingia Misri kabla ya wakati wa Hyksos, hilo linatokana na tarehe ya mapema ya Kutoka. Nitataja mambo matatu ambayo yanaonyeshwa na watetezi wa mtazamo huu. Kwanza, hisia ya serikali ya Misri wakati wa Yusufu kuwa kinyume sana na wachungaji inaonyesha nasaba ya asili ya Misri kwenye kiti cha enzi. Katika Mwanzo 46:34, unasoma, "Unapaswa kujibu, 'Watumishi wako wamekuwa wakichunga mifugo, tangu ujana wetu na kuendelea, kama baba zetu walivyofanya. Ndipo mtakaporuhusiwa kukaa katika eneo la Gosheni, kwa maana wachungaji wote ni chukizo kwa Wamisri.'" Sasa kauli hiyo, wengine wanasema, inaonyesha nasaba ya asili ya Wamisri kwenye kiti cha enzi, sababu ikiwa ni wazo kwamba Wahyksos walikuwa wafalme wachungaji. Kwa maneno mengine, Wahyksos walikuwa wameelekezwa sana kuwa wachungaji. Sasa kama nilivyosema hapo awali, maelezo hayo ya maana ya neno Wahyksos ni jambo linaloweza kupingwa. Kwa hivyo, kwa kiwango ambacho ungekubali tafsiri mbadala ya Hyksos kama "watawala wa kigeni" badala ya "wafalme wachungaji," itakuwa kiwango ambacho ungekataa hili kama hoja. Lakini wengine wanahisi kwamba hii ni hoja inayopendelea nasaba ya asili ya Misri na hivyo kuingia mapema Misri. Hakuna hata moja ya hoja hizi, kama nilivyosema mwanzoni, ambayo ni ya aina inayoamua hili kwa uamuzi. Ni moja ya mambo hayo, hatuna ushahidi wa kutosha kubaini kweli.

2. Mfalme Ambaye Hakumjua Yusufu alikuwa Mmisri Mwenyeji

Mstari wa pili wa hoja, ambao kwa kweli ni kinyume cha ule tulioutaja katika saa ya mwisho ya darasa, ni kwamba mfalme mpya ambaye hakumjua Yusufu, ambaye ametajwa katika Kutoka 1:8, anaeleweka vyema kama mtawala wa Hyksos. Unaona msimamo uliopita ulikuwa, Mfalme mpya ambaye hakumjua Yusufu alikuwa Mmisri wa asili, kati ya wale waliowafukuza Hyksos. Sasa hoja ni kwamba, mfalme mpya ambaye hakumjua Yusufu ni mtawala wa Hyksos aliyeingia madarakani na kuwafukuza Wamisri. Lakini hili linafafanuliwa zaidi kwa njia hii. Kama Waisraeli walikuwa marafiki na washirika wa Hyksos kama ilivyojadiliwa mara nyingi, kwa nini Waisraeli hawakufukuzwa wakati Hyksos walipotawala. Tazama Hyksos walitawala kuanzia yapata 1750 hadi 1570 KK. Kutoka hakukuja hadi muda mrefu baada ya hapo. Kama Waisraeli walikuwa hai na Hyksos, kwa nini hawakufukuzwa wakati Hyksos walipotawala? Hitimisho la watetezi wa mtazamo huu wa awali ni kwamba, Waisraeli na Wahiksosi hawakuwa washirika, bali walikuwa wapinzani, na kwamba Wahiksosi waliwakandamiza Waisraeli wakati wa utawala wao. Kwa hivyo mfalme mpya ambaye hakumjua Yusufu, aliyekuja katika Kutoka 1:8, aliwakilisha watawala wa Wahiksosi ambao baadaye waliweka ukandamizaji kwa Waisraeli.

3. Kutoka 1:10 - Waisraeli Wamekuwa Wengi Sana Kwetu

Sawa, hoja ya tatu ni kauli katika Kutoka 1:10, ambayo inafuata kauli ya mfalme mpya ambaye hakumjua Yusufu katika Kutoka 1:8. Kwa kweli Kutoka 1:9-10 ambapo mfalme huyo mpya anasema, "Waisraeli wamekuwa wengi sana kwetu. Njooi, tuwatendee kwa busara, la sivyo wataongezeka zaidi. Na vita vikitokea, watajiunga na adui zetu, watapigana nasi na kuondoka nchini." Hoja ni kwamba kauli hiyo ni ngumu kueleweka kinywani mwa Mmisri mzaliwa wa Misri. Sasa, kuna tofauti fulani, ninaposoma kutoka King James na hiyo ni tofauti kulingana na jinsi unavyotafsiri. Nilikuwa nikisoma kutoka NIV. Ukisoma katika King James, hoja hii inaimarishwa. Katika King James, unasoma katika Kutoka 1:9, "Wana wa Israeli ni wengi na wenye nguvu kuliko sisi." NIV inasema, "Waisraeli wamekuwa wengi sana kwetu." Sasa, ukichukulia kauli hiyo jinsi King James anavyoitafsiri, na kuisukuma kwa maana halisi,

hoja ni kwamba si busara kudhani kwamba Waisraeli walikuwa wengi kuliko Wamisri wa asili. Inaweza kuwa busara kudhani kwamba walikuwa wengi kuliko kipengele cha Hyksos ambacho kilikuwa kinatawala nchi. Gleason Archer, katika *Survey of Old Testament Introduction* yake anasema, "Ingekuwa kutia chumvi zaidi kudai kwamba Waisraeli walikuwa wengi kuliko Wamisri, lakini inawezekana kabisa kwamba walikuwa wengi kuliko kabila la wapiganaji la Hyksos wenyewe." Kwa hivyo hoja inayotegemea kauli hiyo ya idadi ya Waisraeli ikilinganishwa na Wamisri inatumika kama hoja inayopendelea Waisraeli kuja kabla ya wakati wa Hyksos. Kisha mfalme mpya alikuwa Hyksos na ukandamizaji huanza wakati Waisraeli walipokuwa na nguvu sana na wengi sana.

Sasa, hivyo ndivyo suala hili limekuwa likijadiliwa. Nadhani hakika kuna mambo ambayo yanaweza kusemwa kwa ajili ya kumtetea na kumpinga Yusufu katika kipindi cha Hyksos. Ushahidi uliopo hautupi msingi wa hitimisho thabiti. Utalazimika kufikia hitimisho hilo kwa kitu kingine zaidi ya aina hii ya nyenzo za kukisia kutoka kwa Maandiko. Sidhani kama inatosha.

Kile ambacho watetezi wengi wa mtazamo huu wa awali watafanya, pamoja na watetezi wa tarehe ya mwanzo ya Kutoka - kwa sababu hawa wawili wanaendana, watasema kwamba kuna pengo katika sura ya 1, kati ya mistari ya 14 na 15. Mfalme mpya anakuja katika mistari wa 8 wa sura ya 1 ya Kutoka, na kisha mabwana wa watumwa wanawekwa juu ya Waisraeli. "Walijenga Pithomu na Ramesesi, lakini wanaongezeka zaidi." Kuanzia mistari wa 15, una mwendelezo wa ukandamizaji zaidi unaweza kusema. Sasa, kinachojadiliwa hapa ni kwamba kuna pengo la wakati hapo ambalo halionekani katika maandishi. Lakini ni njia pekee ambayo mtazamo wa tarehe ya mapema wa Kutoka unaweza kushikilia mambo hayo pamoja. Tutarudi kwenye hatua hiyo, kwa sababu ni hoja muhimu sana. Tutarudi moja kwa moja kwenye hilo tunapojadili tarehe ya Kutoka. Karibu utalazimika kuweka pengo hapo kwa sababu lazima uondoke wakati wa Hyksos, hadi wakati wa nasaba ya 18^{wakati} wa Thutmose. Ili kwamba wakati Wahyko wanapofukuzwa, dhana ni kwamba Wamisri asilia waliendelea kuwakandamiza Waisraeli kama vile Wahyko walivyokuwa nao hapo awali. Lakini,

unaona hiyo ni dhana. Haiko wazi kabisa katika maandishi. Kwa hivyo hiyo ni hoja, kwa maana fulani, ambayo ni sehemu dhaifu ya mtazamo wa tarehe za mapema kwa sababu inahitaji hivyo. Sio haiwezekani. Inawezekana, lakini ni dhana inayohitajika ili kufanya mtazamo huo ufanye kazi.

Hitimisho la Majaribio

Sawa, nadhani kwa kumalizia, basi kuhusu swali hili, tunapaswa kukumbuka, hatuna uhakika kabisa kuhusu tarehe ya Ibrahimu na, hivyo, kuingia kwa Yusufu Misri. Bado hatujaangalia tatizo la tarehe ya Kutoka Misri. Nadhani kwamba, tunachoweza kusema kwa uhakika, ni kwamba Yusufu aliingia Misri kati ya 1900 na 1700 KK Na kwamba labda Hyksos walikuwa tayari wapo. Unaona mwanzo wa kipindi cha Hyksos ni jambo lingine lisiloeleweka. Ninakupa tarehe hiyo ya 1750 KK ya kuwasili kwa Hyksos huko Misri, lakini hiyo si thabiti. Mfuatano wa Misri ni imara sana hadi wakati Hyksos walipofukuzwa. Lakini kuna mzozo kuhusu mfuatano wa awali wa Misri. Hakuna ushahidi thabiti kwa hilo. Kwa hivyo huwezi kuweka kwa usahihi tarehe ya mwanzo wa kipindi cha Hyksos. Kwa hivyo nadhani, tunachoweza kusema ni kwamba, Yusufu aliingia Misri kati ya 1900 na 1700 KK, labda Hyksos walikuwa tayari wapo. Lakini sidhani kama tunaweza kusema mengi zaidi ya hayo kwa uhakika. Sawa, una maswali yoyote kuhusu hilo?

Tutarudi kwenye hili tutakapojadili tarehe ya Kutoka kwa Mungu kwa sababu zinahusiana.

Tuendeleo basi, hadi VI kwenye karatasi yako: “Ukombozi kutoka Misri,” ambayo ni Kutoka 1 hadi 11.

Itabidi tuchukue hilo wakati mwingine.

Imenukuliwa na Barry Soucy
 Imehaririwa vibaya na Ted Hildebrandt
 Hariri ya mwisho na Maria Constantine
 Imesimuliwa tena na Ted Hildebrandt